

Nr 188.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till avlönande av mejerikonsulenter m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under punkt 105 i nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlönande av mejerikonsulenter m. m. för budgetåret 1941/42 beräkna ett förslagsanslag av 110,000 kronor. Jag torde nu ånyo få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

Gällande bestämmelser m. m.

Såsom bidrag till avlönande av mejerikonsulenter hos hushållningssällskap eller mejerisammanslutning har anslag anvisats från och med budgetåret 1930/31. För budgetåret 1940/41 har i riksstaten uppförts ett förslags-

anslag av 100,000 kronor för bidrag till avlönande under 1941 av 14 mejerikonsulenter och till resekostnader för mejerikonsulenter, till vilkas avlönande bidrag av statsmedel utgår.

Ifrågavarande konsulenter äro sedan den 1 januari 1937 anställda hos svenska mejeriernas riksförening u. p. a.

Gällande bestämmelser i ämnet äro meddelade *dels* i kungörelsen den 31 oktober 1930 (nr 378) angående statsbidrag till avlönande av mejerikonsulenter med däri genom kungörelsen nr 568/1937 gjord ändring, *dels* i kungörelsen den 11 juni 1937 (nr 373) angående provisorisk avlösningsförbättring åt vissa mejerikonsulenter, *dels* i kungörelsen den 31 oktober 1930 (nr 379) angående statsbidrag till bestridande av mejerikonsulenternas resekostnader med däri genom kungörelsen nr 569/1937 gjord ändring, *dels* i kungörelsen den 17 maj 1940 (nr 376) med bestämmelser om avlöning till sekreterare hos hushållningssällskap samt jordbruks- och mejerikonsulenter under tjänstledighet för militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m. och *dels* i kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 611) angående inskränkt rätt för befattningshavare, inkallad till militär tjänstgöring, att åtnjuta semester eller ferier.

Bidrag till avlönande av mejerikonsulent utgår årligen för varje sådan konsulent med 4,200 kronor såsom grundlön. Härtill komma tre ålderstillägg, ett vart å 500 kronor. Enligt kungörelsen nr 373/1937 utgår provisorisk avlösningsförbättring med 500 kronor för helt år räknat till varje med bidrag av statsmedel avlönad konsulent.

I sammanhang med beviljande av statsbidrag fastställer Kungl. Maj:t för ett år i sänder tjänstgöringsdistrikt för mejerikonsulent. Den 17 maj 1940 har Kungl. Maj:t anvisat medel till avlönande under 1940 av förutnämnda 14 mejerikonsulenter, fördelade å lika många distrikt.

Vid begäran om anslag för budgetåret 1939/40 ifrågasatte svenska mejeriernas riksförening sådan omläggning av mejerikonsulentverksamheten, att vissa konsulenter skulle helt ägna sig åt produkttekniska frågor och därigenom bliva särskilt skickade att stå mejerierna till tjänst i svårare och mera komplicerade situationer. Samtidigt härmed skulle de återstående konsulenternas distrikt utvidgas.

Lantbruksstyrelsen anförde med avseende å den sålunda ifrågasatta omläggningen av verksamheten, att denna vore ägnad att medföra önskvärd effektivisering av samma verksamhet. Därjämte framhöll lantbruksstyrelsen vikten av att mejerikonsulentverksamheten i samband med sagda omläggning ställdes under ledning av en hos riksföreningen anställd tjänsteman och bedreves i nära samarbete med den statliga mejeriförsöksverksamheten, så att råd och anvisningar till mejerierna meddelades enligt enhetliga principer.

Vid äskande av anslag för ändamålet anförde jag i 1939 års statsverksproposition att en omläggning av konsulentverksamheten i enlighet med de grunder, lantbruksstyrelsen tillstyrkt, syntes önskvärd och ändamålsenlig. Om-

läggningen förordades av jordbruksutskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 1/1939.

Vid begäran om anslag för budgetåret 1940/41 anförde riksföreningen att berörda omläggning borde uppskjutas ännu någon tid på grund av pågående omfattande omorganisations- och moderniseringsarbeten vid mejerierna ävensom att det med omläggningen avsedda syftet tills vidare kunde provisoriskt tillgodoses genom att produkttekniker hos föreningen ställdes till mejeriernas förfogande för utredning av mera svårartade produkttekniska fel, vilket skulle ske i samarbete med den statliga mejeriförsöksverksamheten.

Förslaget tillstyrktes av lantbruksstyrelsen.

Även jag förordade vid äskande av medel för budgetåret 1940/41 i 1940 års statsverksproposition att den av 1939 års lagtima riksdag tillstyrkta omläggningen uppsköttes någon tid. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Svenska mejeriernas riksförenings förslag m. m.

Med skrivelse den 27 februari 1941 har lantbruksstyrelsen överlämnat ett av svenska mejeriernas riksförening u. p. a. upprättat förslag till omorganisation av mejerikonsulentverksamheten. Över förslaget har statskontoret den 10 mars 1941 avgivit infordrat yttrande.

Svenska mejeriernas riksförening har i sin skrivelse framhållit, att det för närvarande icke torde vara möjligt att framlägga något definitivt förslag till omorganisation av mejerikonsulentverksamheten. Omorganisationen torde böra ske så småningom under hänsynstagande till utvecklingen på detta område. För närvarande förordar föreningen en inskränkning av distriktskonsulenternas antal från 14 till 9. Möjligen kunde antalet minskas till 8. I anslutning härtill har föreningen uttalat, att distriktsindelningen borde göras mera rörlig. Riksföreningen anser, att densamma bör erhålla större frihet beträffande distriktens indelning och att föreningen åläggas att till lantbruksstyrelsen anmäla tillämpad indelning och vidtagna förändringar. Vid sidan av distriktskonsulentbefattningarna har föreslagits skola anställas 3 specialkonsulenter, förslagsvis 2 produktkonsulenter, en för vardera smör- och osttillverkningen, samt en konsulent för värme- och kraftteknik. Dessa specialkonsulenters verksamhetsområde har ansetts icke böra bli geografiskt bestämt. Utöver nu omförmälda befattningshavare har föreningen ifrågasatt tillsättande av 3 assistenter åt konsulenterna. Kostnaderna för denna organisation ha beräknats på följande sätt:

3 specialkonsulenter à 7,500 kronor	kronor	22,500
8 distriktskonsulenter à 4,700 kronor	»	37,600
3 assistenter à 3,000 kronor	»	9,000
	kronor	69,100
Ålderstillägg	»	11,000
	Summa kronor	80,100.

Enligt riksföreningens mening borde assistentbefattningarna tills vidare besättas med distriktskonsulenter, till vilkas avlöning då borde åtgå samma statsbidrag som för andra distriktskonsulenter. Kostnaderna skulle då höjas med 5,100 kronor.

Riksföreningen har beräknat, att ett belopp av 36,000 kronor skulle vara behövt till resebidrag åt konsulenter. Föreningen har i sin framställning ifrågasatt, om ej de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen kunde i sin helhet utanordnas till föreningen efter rekvisition utan föregående granskning av reseräkningarna i likhet med vad som tillämpades vid annan konsulentverksamhet på jordbrukets område.

Enligt gällande bestämmelser ha distriktskonsulenterna skyldighet att på uppdrag av lantbruksstyrelsen meddela undervisning vid statsunderstödd mejeriundervisningsanstalt eller vid av styrelsen anordnade kurser. Efter den föreslagna omorganisationen bleve de kvarvarande distriktskonsulenternas arbetsuppgifter så krävande, att riksföreningen ifrågasatt, om det alltid bleve möjligt att disponera konsulenterna såsom lärare vid mejeriskolorna. Föreningen har förutsatt, att distriktskonsulenterna icke komme att disponeras såsom lärare i sådan omfattning att konsulentverksamheten därav bleve lidande.

Riksföreningen har i sitt förslag utgått ifrån att även efter omorganisationen såväl specialkonsulenter som distriktskonsulenter och assistenter skola vara anslutna till statens pensionsanstalt.

Föreningen har förklarat, att för handhavande av den centrala ledningen för konsulentverksamheten riksföreningen hade för avsikt att även efter omorganisationen ha anställd en särskild ledare. Trots att kostnaden för den centrala ledningen och förvaltningen av konsulentverksamheten vore betydande, hade riksföreningen även härvidlag med hänsyn till rådande förhållanden ej velat framföra förslag om statsbidrag till bedrivande av denna del av verksamheten.

I anslutning till det anförda har riksföreningen hemställt, att såsom statsbidrag för ifrågavarande verksamhet för budgetåret 1941/42 måtte anvisas ett förslagsanslag av 116,000 kronor.

Såsom motivering för den föreslagna omorganisationen har riksföreningen anført i huvudsak följande.

De anmärkningar, som kunna anföras mot nuvarande system, torde kunna sammanfattas sålunda. Genom det intensiva organisationsarbetet, centraliseringen och därmed sammanhängande nybyggnads- och moderniseringsarbeten har konsulenternas arbete i stor utsträckning kommit att omfatta byggnads-, maskintekniska och organisatoriska frågor, varav följer, att arbetet beträffande produkternas kvalitet till synes blivit i viss mån eftersatt. Genom att åtskilliga organisationer själva anställt tjänstemän med konsulentkompetens, ha distriktskonsulenterna i en del fall blivit mindre effektivt utnyttjade och deras verksamhet inskränkts till handhavande av mjölkbedömning, fullgörande av smörprovningarnas rekvisitioner m. m. Särskilt genom mejeriernas sammanförande till stora ekonomiska enheter, fusioner, minskar givetvis konsulentarbete av sådan art, som tidigare bedrivits, samt möjligheterna för ett effektivt arbete, såvida konsulenten icke är fast knuten till organisationen med den ökning av befogetheten, som detta medför.

Den förändring av konsulenternas arbetsuppgifter och ställning, som automatiskt inträder i och med att mejerierorganisationerna bli större och kraftigare, speciellt när det rör sig om fusioner, synes vara en fullt naturlig utveckling, som riksföreningen anser sig böra understödja, och vartill all hänsyn bör tagas vid bedömandet av mejerikonsulentverksamhetens omorganisation. Det torde utan vidare få anses givet, att en fackman med konsulentkompetens, som är direkt knuten till organisationen, erhåller betydligt större möjligheter att göra sina synpunkter gällande och att åstadkomma förbättringar av skilda slag. En tjänsteman i den lokala organisationen kan förutom råd och anvisningar i viss utsträckning lämna direkta föreskrifter, distriktskonsulenten åter måste helt naturligt begränsa sig till att lämna råd i den mån han konsulteras.

I detta sammanhang bör även beröras de svårigheter, som varit rådande och som kunna förväntas uppstå beträffande rekrytering av distriktskonsulenter. Då distriktskonsulenternas anställningsvillkor äro icke oväsentligt sämre än för en mejeriföreståndare på ett medelstort mejeri, bör detta leda till att såsom distriktskonsulenter komma att kvarstå endast sådana personer, som icke haft möjlighet eller särskilt intresse för att övergå till annan praktisk eller ekonomisk verksamhet. Erfarenheten under de senare åren har också visat, att en del distriktskonsulenter och andra hos riksföreningen anställda personer med konsulentkompetens övergått till anställningar direkt hos förbund eller fusioner. Med hänsyn till nu rådande förhållanden anser sig riksföreningen dock ej böra föreslå någon ökning av statsbidrag till grundlön åt distriktskonsulenter.

I samband med rekryteringen bör påpekas, att enligt nuvarande organisation vissa svårigheter föreligga för en nyutexaminerad konsulent att skaffa sig lämplig anställning för att meritera sig till distriktskonsulent. Några assistentbefattningar finnas icke, vartill kommer att nuvarande bestämmelser om statsbidrag till resekostnader i viss utsträckning försvåra anställandet av konsulentassistenter. Även härvidlag borde en ändring åstadkommas genom att med statsbidrag avlönade assistentbefattningar inrättas.

Vid en omorganisation av konsulentverksamheten måste hänsyn tagas till de olika organisationsformer, vari mejerihanteringen bedrivs, och vilken storlek och styrka dessa organisationer erhållit inom olika områden. Praktiskt taget är för närvarande hela landet indelat i organisationer anslutna till riksföreningen. Den 1 januari 1940 hade riksföreningen 28 medlemmar med sammanlagt 877 mejerier, vid vilka invägs 2,966 ton mjölk, vilket utgör 92.52 procent av all den vid Sveriges mejerier invägda mjölmängden. Dessa riksföreningens medlemmar bestå dels av storfusioner, dels av mindre fusioner med ett fåtal mejerier och dels av mejeriförbund, vilka ha enskilda mejerier såsom medlemmar och i en del fall dessutom mindre fusioner. Då centraliseringen av mejeridriften till storföretag nått olika långt inom skilda delar av landet, göra sig de påtalade olägenheterna av den nuvarande organisationsformen för konsulentverksamheten gällande i mycket varierande grad inom olika områden. Med anledning härav kan för närvarande ej någon för hela landet enhetlig organisationsform genomföras. Riksföreningen vill emellertid redan nu antyda, huru riksföreningen tänkt sig mejerikonsulentverksamheten organiserad, när mejerierorganisationerna blivit färdigutbyggda i hela landet. Riksföreningen vill emellertid samtidigt framhålla, att det kan komma att taga en avsevärd tid innan så är fallet.

Såsom redan skett inom vissa områden kan man förvänta, att vartefter de lokala organisationerna nått erforderlig storlek och styrka, hos dem komma att finnas anställda befattningshavare med erforderlig mejeriteknisk kompetens för att övertaga en del av distriktskonsulenternas nuvarande ar-

betsuppgifter. Med hänsyn till denna utveckling kan man förvänta, att behovet av distriktskonsulenter kommer att efter hand minskas. De hos organisationerna anställda befattningshavarna med konsulentkompetens komma emellertid att få arbetsuppgifter av mycket skiftande art, varför man kan förutsätta, att de icke i samma utsträckning som distriktskonsulenterna kunna ägna sig åt förbättring av produkternas kvalitet. Härtill kommer, att gjorda rön och erfarenheter av naturliga skäl i första hand endast komma den lokala organisationen till godo. Med anledning härav och för att kunna tillgodose enstaka mejeriers behov av konsulentverksamhet kommer allt framgent behov att förefinnas av en med statsmedel understödd konsulentverksamhet. Denna konsulentverksamhet tänker sig riksföreningen bestående av specialkonsulenter, vilka skulle ha mera speciella arbetsuppgifter än distriktskonsulenterna och särskilt ägna sig åt viss produktgren, antingen smör- eller osttillverkning. Härigenom bleve dessa specialkonsulenter i tillfälle att mera fördjupa sina insikter och öka sina erfarenheter inom respektive produktgren. Deras arbetsuppgifter skulle ej heller begränsas till att avhjälpa produktfel på enstaka mejerier. Detta bör som regel endast ske då det rör sig om fel av mera allmän betydelse. Specialkonsulenternas arbete bör i stället inriktas mera positivt och genom samarbete med den statliga försöksverksamheten böra de arbeta för tillämpning i praktiken av förbättrade metoder och att inrikta produktionen i önskvärd riktning, exempelvis beträffande osttyper och dylikt. Specialkonsulenter erfordras dock ej endast beträffande produkttillverkningen. I detta sammanhang kunna specialkonsulenter ifrågasättas även för konsumtionsmjölk, mejeriekonomi såsom bokföring, driftskontroll och driftsanalys samt för maskinteknik med härtill hörande frågor. Riksföreningen vill särskilt beträffande det senare framhålla, att frågan om en konsulent för värme och kraftteknik är ett gammalt önskemål. Näst utgifterna för arbetskraft är bränsle och kraft en av mejeriernas största utgiftsposter. Särskilt under nu rådande förhållanden skulle en dylik konsulents arbete vara av mycket stor betydelse men riksföreningen vill understryka, att även under normala förhållanden äro dessa frågor av så stor ekonomisk räckvidd, att en specialkonsulent synes befogad. Inte minst bör en specialkonsulent inom denna gren genom undersökningar och utredningar kunna lämna mejerierna värdefulla råd beträffande den nu rätt allmänt pågående elektrifieringen av mejerierna.

Av vad nu anförts framgår, att riksföreningen ej nu anser sig kunna lämna något slutgiltigt förslag angående specialkonsulenternas antal m. m., vilket ej heller torde vara av nöden, då under alla förhållanden och bland annat beroende på i vilken omfattning distriktskonsulenternas arbetsuppgifter kunna överflyttas på befattningshavare hos de olika organisationerna, samarbetet med den statliga mejeriförsöksverksamheten och ifrågasatta försöksstationer samt tillgången till lämpliga personer för dessa platser en övergång i antydd riktning måste ske successivt.

Rörande specialkonsulenternas och assistenternas avlöning har riksföreningen anförut:

Då större krav måste ställas på specialkonsulent i jämförelse med distriktskonsulent, synes det riksföreningen motiverat, att specialkonsulent erhåller högre bidrag av statsmedel till grundlön än distriktskonsulent. Även med hänsyn till svårigheten att i konkurrens med näringslivet erhålla för dessa befattningar lämpliga personer, måste till specialkonsulenterna utgå en väsentligt högre avlöning. Riksföreningen anser därför, att till specialkonsulent bör utgå bidrag med ett minst 2,800 kronor högre belopp än till distriktskonsulent.

Antalet assistentbefattningar synes i viss mån sedermera böra avpassas efter behovet av fullgörande av konsulenttjänst inom områden, där enskilda mejerier finnas insprängda mellan mejerier tillhörande större lokala organisationer, samt behovet av assistenter för särskilda undersökningar och utredningar. Assistenterna beräknas i stor utsträckning vara rörliga och kunna utnyttjas för olika arbetsuppgifter inom olika delar av landet. Beträffande statsbidrag för grundlön till dylik befattningshavare bör detsamma utgå med belopp, motsvarande vad som utgår såsom avlöning för ungefär motsvarande tjänst, exempelvis assistentbefattning vid Alnarps mejeri. Riksföreningen anser sålunda, att statsbidrag bör utgå med minst 3,000 kronor. Därjämte bör assistenttjänst vara förenad med rätt till två ålderstillägg å vardera 300 kronor efter två respektive fyra års tjänstgöring.

Då en övergång av nu anställda distriktskonsulenter till tjänst i mejerifusion eller dylikt i stort sett torde vara utesluten på grund av pensionsförhållandena, förutsätter riksföreningen, att såsom en övergångsform assistentbefattningar i den mån det blir nödvändigt tills vidare besätts med person, som för närvarande innehar distriktskonsulenttjänst. Riksföreningen utgår i så fall ifrån, att befattningshavaren erhåller oförändrade avlöningsförmåner och att även statsbidrag tills vidare utgår med oförändrat belopp. Med hänsyn till vad som anförts om behovet av assistentbefattningar beräknar riksföreningen, att de tills vidare böra vara minst tre.

I fråga om statsbidraget till reseersättningar har riksföreningen yttrat:

Beträffande specialkonsulenterna torde på grund av deras resors natur statsbidrag till resekostnader icke kunna beräknas efter det s. k. besparingsreglementet. Vidare synes resekostnaden komma att stiga avsevärt på grund av specialkonsulenternas längre resor och även i någon mån genom att assistenterna göras mera rörliga och att en del distrikt bliva större. Resekostnaderna synas vidare komma att stiga avsevärt genom den icke oväsentliga förhöjning, som järnvägsbiljetter och biltaxor m. m. redan undergått. Riksföreningen vill i detta sammanhang påpeka, att riksföreningen redan nu utbetalar högre dagtraktamente än besparingsreglementet medgiver till samtliga distriktskonsulenter. Trots att resekostnaderna sålunda kunna beräknas stiga, anser sig riksföreningen med hänsyn till rådande förhållanden för närvarande ej vilja inkomma med förslag om ökat anslag till resor utan hemställer, att för budgetåret 1941/42 måtte utgå ett belopp av 36,000 kronor. Enligt nu gällande bestämmelser har riksföreningen att till lantbruksstyrelsen inkomma med mejerikonsulenternas reseräkningar halvårsvis och erhåller gottgörelse för dessa efter granskning och godkännande. Ifrågavarande granskning har visat sig vara synnerligen tidsödande, varför riksföreningen erhåller dessa medel först långt i efterskott. Riksföreningen ifrågasätter med hänsyn till hittills uppnådda resultat, huruvida denna granskning medfört några fördelar, som kunna uppväga de därmed förenade olägenheterna. Med anledning härav ifrågasätter riksföreningen, huruvida det anvisade bidraget till bestridande av mejerikonsulenternas resor ej bör utanordnas i sin helhet till riksföreningen efter rekvisitioner och utan föregående granskning av reseräkningarna i likhet med vad som tillämpas vid annan konsulentverksamhet på jordbrukets område.

Riksföreningen vill i detta sammanhang erinra om bestämmelserna i 1 § kungörelsen nr 379/1930, att statsbidrag för resor, som fullgöras med anledning av rekvisition från svenska smörprovningarnas styrelse, utgår med hela kostnaden för resan samt för annan resa med högst hälften av motsvarande belopp. En dylik uppdelning torde med föreslagen anordning bliva onödig. Riksföreningen vill även beträffande resor, företagna på rekvisition

av svenska smörprovningarnas styrelse, som sin åsikt uttala, att dylik resas fullgörande ej alltid synes välmotiverat. Ofta kan orsaken till ett tillfälligt smörfel på ett mejeri utredas utan besök genom upplysning per telefon om driftstörning, exempelvis på grund av maskinfel eller dylikt. Det händer därför ej så sällan, att felet kan vara avhjälpt innan konsumenten hinner till platsen. I andra fall kan konsumenten utan besök sitta inne med full kännedom om orsaken till felet men att detsamma icke har kunnat avhjälpas på grund av bristande intresse från mejeriets sida och förutse, att han med ett besök knappast kan beräknas nå något resultat. Det synes riksföreningen därför vara ett mera rationellt utnyttjande av medlen, om smörprovningarnas rekvisitioner, vilka för närvarande utgå direkt till respektive konsulent, i stället överlämnas till riksföreningens ledning för konsulentverksamheten, som i samråd med respektive konsulent och eventuellt vederbörande mejeri avgör, huruvida besök vid mejeriet skall företagas eller ej. Endast om vederbörande mejeri påfordrar besök, torde resa ovillkorligen böra ske.

Lantbruksstyrelsen har i huvudsak tillstyrkt det av mejeriernas riksförening framlagda omorganisationsförslaget. Beträffande specialkonsulenternas verksamhet har lantbruksstyrelsen emellertid framhållit, att den av riksföreningen föreslagna specialiseringen icke borde drivas så långt, att en specialkonsulent, som för visst uppdrag befunne sig på en plats, icke skulle äga tillhandagå med råd och anvisningar, som eljest ankomme på distriktskonsulent. Specialkonsulent borde ej blott biträda vid avhjälpan av väsentliga produktfel, för vars avhjälpan erfordrades längre tids arbete på samma mejeri — eventuellt i samarbete med den statliga mejeriförsöksverksamheten — utan även medverka till utformande och allmännare tillämpning i praktiken av förbättrade arbetsmetoder. Specialkonsulent syntes böra stå till förfogande för mejerihanteringen i dess helhet, alltså för såväl mindre företagare som storföretagare, i den mån de sistnämnda önskade begagna sig av hans sakkunskap. Genom sådan organisation av konsulentverksamheten undvekes den dubbelring av tjänstemän och resor, som skulle bliva en följd av anställandet av specialkonsulenter och distriktskonsulenter över hela landet.

Beträffande distriktsindelningen har lantbruksstyrelsen uttalat, att vad riksföreningen i detta avseende föreslagit icke föranledde erinran från lantbruksstyrelsens sida i annan mån, än att ändring av distriktsindelningen borde underställas lantbruksstyrelsen för godkännande.

I anslutning till förslaget om inrättande av specialkonsulentbefattningar har lantbruksstyrelsen framhållit, att vid dessa befattningars tillsättande i första hand borde undersökas möjligheten att bland nu anställda, med statsbidrag avlönade mejerikonsulenter utvälja lämpliga personer. Den erfarenhet och sakkunskap, som dessa under sin hittillsvarande tjänstgöring förvärvat, kunde anses utgöra förutsättning för ett rationellt handhavande av de ansvarsfulla arbetsuppgifter, som komme att åvila specialkonsulent.

Lantbruksstyrelsen har i fråga om antalet assistentbefattningar ansett, att endast två dylika vore behövlige. Avlöningen till assistenterna har synts lantbruksstyrelsen böra utgå i form av arvode. Till arvode borde anvisas statsbidrag med belopp, motsvarande vad som utginge såsom avlöning till statens

stipendiat i boskapsskötsel, dyrtidstillägg inräknat i sistnämnda avlöning. Dylik stipendiat erhöle för närvarande ett arvode av 2,500 kronor jämte 26 procents dyrtidstillägg därpå. Arvodet till assistent borde således beräknas till i avrundat tal 3,000 kronor. Ålderstillägg borde icke utgå till assistent då det vore fråga om utbildningsbefattning.

Lantbruksstyrelsen har förutsatt, att de två assistentbefattningarna under nästa budgetår komme att hållas vakanta men på förordnande bestridas av nuvarande distriktskonsulenter, vilka därvid borde bibehållas vid nu utgående löne- och pensionsförmåner. För sålunda uppehållen vakant assistenttjänst borde utgå statsbidrag med samma belopp som för mejerikonsulenttjänst av nu förekommande slag.

I anslutning till det anförda har lantbruksstyrelsen ansett, att under budgetåret 1941/42 statsbidraget till ifrågavarande befattningshavare borde beräknas sålunda:

3 specialkonsulenter à 7,500 kronor	kronor 22,500
10 distriktskonsulenter à 4,700 kronor	» 47,000
Ålderstillägg	» 10,000

Summa kronor 79,500.

I fråga om bidraget till resekostnader har lantbruksstyrelsen i likhet med riksföreningen ansett, att ett belopp av 36,000 kronor vore erforderligt. Lantbruksstyrelsen har sålunda hemställt, att till Befrämjande av mejerihandteringen m. m.: Bidrag till avlöning av mejerikonsulenter m. m. för budgetåret 1941/42 anvisas ett förslagsanslag av 115,500 kronor.

Statskontoret har anfört i huvudsak följande.

Vad beträffar statsbidraget till grundlöner åt de s. k. specialkonsulenterna, anser statskontoret, att en reduktion av de föreslagna bidragsbeloppen torde böra ske. Påpekas må, att några skärpta kompetensfordringar icke ifrågasatts för innehavare av dylika tjänster, utan har i stället förutsatts, att dessa befattningar i första hand skulle besättas med nuvarande mejerikonsulenter, vilkas erfarenhet och sakkunskap på området lantbruksstyrelsen ansett fullt tillräcklig för ett rationellt handhavande av de arbetsuppgifter, som skulle komma att åvila specialkonsulent. Statskontoret föreslår för sin del, att statsbidraget till specialkonsulents grundlön utgår med högst 5,700 kronor för år, vilket innebär en förhöjning med 1,000 kronor av det för mejerikonsulent fastställda bidraget till grundlön och provisorisk avlöningsförbättring. Såsom styrelsen föreslagit torde med specialkonsulenttjänst böra förenas rätt till ålderstillägg enligt samma grunder, som gälla beträffande mejerikonsulentbefattning. Provisorisk avlöningsförbättring bör självfallet icke utgå till specialkonsulent.

Ehuru statskontoret icke blivit helt övertygat om nödvändigheten av att inrätta de ifrågasatta assistentbefattningarna, vill ämbetsverket dock icke motsätta sig, att — därest dylika befattningar finnas vara av behovet oundgängligen påkallade — bidrag av statsmedel utgår till det med sådan befattning förenade arvodet. Det föreslagna arvodesbeloppet 3,000 kronor för år, föranleder ej erinran från statskontorets sida. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit, bör ålderstillägg icke utgå å assistentbefattning. Med hänsyn till befattningens karaktär av biträdestjänst torde densamma vidare bö-

ra i rese- och traktamentsersättningshänseende placeras högst i klass III E i allmänna resereglementet.

Vad slutligen beträffar frågan om statsbidrag till konsulenternas resekostnader, har statskontoret visserligen för sin del icke kunnat undgå att ställa sig tveksamt gentemot detta förslag, men vill å andra sidan icke förneka, att de skäl, som anförts mot ett bibehållande av den nuvarande ordningen, äga visst fog. Ämbetsverket vill för den skull icke motsätta sig bifall till förslaget härutinnan. Statskontoret föreställer sig för övrigt, att syftet med den nuvarande granskningen och kontrollen bör kunna tillgodoses genom att det belopp, som kan komma att ställas till riksföreningens förfogande för bestridande av ifrågasvarande resekostnader, i lämplig utsträckning reduceras i förhållande till nu utgående statsbidrag. En ytterligare nedsättning av det för nästa budgetår beräknade bidragsbeloppet, 36,000 kronor, torde därjämte kunna vidtagas, därest styrelsens förslag, att — oavsett resans ändamål — statsbidrag i fortsättningen skulle beräknas till hälften av det ersättningsbelopp, som ur det allmännas synpunkt befinnes skäligt — mot vilket förslag statskontoret ej finner anledning till erinran — vinner bifall. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att under rådande förhållanden begränsa utgifterna för resor torde det begärda anslagsbeloppet kunna sänkas med åtminstone 6,000 kronor till 30,000 kronor. Då lantbruksstyrelsens förslag i övrigt icke föranleder någon erinran från statskontorets sida, skulle vid bifall till vad ämbetsverket här ovan föreslagit, anslaget för nästkommande budgetår kunna upptagas med ett sammanlagt belopp av 104,100 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom framgår av vad jag inledningsvis anført var frågan rörande en omorganisation av mejerikonsulentverksamheten föremål för övervägande i samband med beviljande av anslag för ändamålet för budgetåret 1939/40. Den då ifrågasatta omorganisationen blev emellertid tills vidare uppskjuten. Svenska mejeriernas riksförening har nu ånyo upptagit frågan och framlagt ett förslag i ämnet, som i stort sett tillstyrks av lantbruksstyrelsen och statskontoret. Då de föreslagna förändringarna i konsulentorganisationen torde vara ägnade att främja mejerihanteringen, kan även jag i huvudsak tillstyrka desamma genomförande. Sedan de lokala mejerierorganisationerna i allt större omfattning själva anställt tjänstemän med konsulentkompetens torde de med statsmedel understödda mejerikonsulenterna i en del fall ha blivit mindre effektivt utnyttjade. Därjämte synes konsulenternas arbete beträffande produkttillverkningen ha blivit i viss mån eftersatt på grund av att arbeten med byggnads- och maskintekniska samt organisatoriska spörsmål kommit att träda i förgrunden. Såsom riksföreningen framhållit synes det emellertid icke möjligt att för närvarande framlägga ett slutgiltigt förslag till omorganisation av verksamheten med hänsyn till att utvecklingen på detta område alltjämt fortgår. Den omorganisation, som jag anser nu böra genomföras, torde emellertid böra givas sådan form att densamma kan anpassas till den fortsatta utvecklingen.

Den förändring av mejerikonsulenternas uppgift, som på sätt jag nyss antytt ägt rum, synes böra föranleda att bidrag lämnas till vissa konsulenter, vilka skola ägna sig åt mera speciella uppgifter inom konsulentverksamheten. För detta ändamål böra bidrag lämnas till tre specialkonsulenter, vil-

kas verksamhet framförallt bör inriktas på i förslaget angivna specialfrågor. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit bör specialiseringen dock icke drivas så långt, att en specialkonsulent, som för visst uppdrag befinner sig på en plats, icke skulle äga tillhandagå med råd och anvisningar, som eljest ankomma på distriktskonsulent. Det bör tillses att onödiga resor ej uppkomma i anledning av anställande av såväl specialkonsulenter som distriktskonsulenter.

I samband med det nu förordade förslaget om statsbidrag till specialkonsulenter synes i anslutning till riksföreningens förslag en begränsning kunna ske av statsbidragen till distriktskonsulenter. Det torde vara tillräckligt att statsbidrag lämnas till 7 sådana konsulenter. Skulle sedermera finnas önskvärt att en jämkning av förhållandet mellan antalet specialkonsulenter och distriktskonsulenter sker, bör Kungl. Maj:t äga befogenhet besluta härom.

Av utredningen torde framgå att vissa svårigheter för närvarande föreligga i fråga om ordnandet av rekryteringen av konsulenter. Det till avhjälpande av dessa svårigheter framförda förslaget att lämna statsbidrag till konsulentassistenter, vilka skola utbildas till konsulenter, kan jag biträda. Antalet sådana assistenter synes med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av antalet distriktskonsulenter böra bestämmas till tre.

Det av mig förordade förslaget till omorganisation av konsulentverksamheten föranleder med nödvändighet en ändring i den nuvarande distriktsindelningen. Det torde vara lämpligt att en viss frihet beträffande denna indelning medgives för den sammanslutning som erhåller statsbidraget.

I fråga om statsbidragens storlek anser jag någon ändring av dessa såvitt angår distriktskonsulenterna för närvarande icke böra ifrågakomma. Statsbidragen till specialkonsulenternas avlöning torde böra bestämmas något högre än bidragen för avlöning av distriktskonsulenterna med hänsyn till rekryteringssvårigheterna beträffande de förstnämnda och önskvärdheten av att för ifrågavarande ändamål kunna förvärva för uppdraget väl kvalificerade personer. Man torde även kunna förvänta, att den av mig nu förordade anordningen med specialkonsulenter kommer att medföra en rationalisering av verksamheten. Statsbidraget synes dock icke böra sättas till högre belopp än 6,200 kronor för varje konsulent. Med specialkonsulenttjänsten bör därjämte förenas ålderstillägg efter samma grunder som gälla beträffande mejerikonsulentbefattning. Erhåller mejerikonsulent nu ifrågavarande befattning, bör han bibehållas vid honom såsom mejerikonsulent tillkommande ålderstillägg. Provisorisk avlöningsförbättring bör däremot icke utgå. Det föreslagna statsbidraget till assistenterna av 3,000 kronor för en var av dem anser jag i likhet med de hörda myndigheterna skäligt. Såsom lantbruksstyrelsen yttrat torde något ålderstillägg icke böra utgå till assistenterna, då dessa tjänster äro utbildningsbefattningar. Där est assistentbefattning skulle tillsättas med distriktskonsulent, synes såsom riksföreningen och lantbruksstyrelsen föreslagit statsbidraget till lönen böra bestämmas till samma belopp, som för sistnämnde befattningshavare eller

4,700 kronor. Medelsbehovet för statsbidrag till avlöningar kommer — under förutsättning att assistentbefattningarna besättas med mejerikonsulenter och ett belopp av 10,000 kronor beräknas för ålderstillägg — att uppgå till 75,600 kronor.

Med hänsyn till önskvärdheten att åstadkomma största möjliga förbättring i mejeriernas ekonomiska resultat även genom förbilligande av förädlingen av produkterna, torde liksom hittills statsbidrag böra utgå till kostnaderna för konsulenternas resor. För detta ändamål har under innevarande budgetår räknats med ett belopp av 36,000 kronor och i sin framställning om anslag för nästa budgetår har riksföreningen räknat med samma medelsbehov. Jag anser mig böra biträda denna framställning. I anslutning till den förut föreslagna omorganisationen synes böra medgivas att utanordning sker av resekostnadsersättningar utan att föregående granskning av reseräkningarna skett. Utanordning av statsbidrag torde böra äga rum halvårsvis i efterskott på rekvisition, sedan till lantbruksstyrelsen inkommit de uppgifter om befattningshavarnas tjänstgöring som styrelsen kan påfordra. Lantbruksstyrelsen bör äga rätt att efter granskning av dessa uppgifter, där så befinnes skäligt, bestämma om nedsättning av bidragsbeloppet. De hittills tillämpade bestämmelserna angående reseersättning till konsulenterna synas vid bifall till vad jag sålunda förordat böra upphöra att gälla. Specialkonsulenterna torde böra erhålla ersättning för resekostnaderna efter samma grunder som nu gälla för distriktskonsulenterna, därvid dock tillika bör gälla att specialkonsulenternas ersättning icke bör beräknas efter det s. k. besparingsreglementet. Assistent bör erhålla ersättning efter klass III E i allmänna resereglementet, såvitt han icke förut varit distriktskonsulent, för vilket fall han bör åtnjuta reseersättning efter samma grunder som dylik konsulent. I likhet med vad riksföreningen anfört anser jag, att skillnaden i statsbidragets storlek för den händelse resa företages på rekvisition av svenska smörprovningarnas styrelse eller av annan icke bör upprätthållas i fortsättningen. Vad riksföreningen i detta sammanhang framhållit rörande konsulenternas resor i anledning av rekvisition från svenska smörprovningarnas styrelse synes även värt att beaktas.

I överensstämmelse med vad jag i det föregående anfört torde till Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlöande av mejerikonsulenter m. m. böra för nästa budgetår anvisas ett förslagsanslag av (75,600 + 36,000 =) 111,600 kronor. Sedan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av mejerihanteringen m. m.: Bidrag till avlöande av mejerikonsulenter m. m.* för budgetåret 1941/42 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 111,600.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen,
att till riksdagen skall avlåtas proposition av den ly-
delse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.